

Value For Money

חינוך פיננסי בחברה הערבית – מנוף לצמיחה וצמצום פערים

נורית פלטר איתן, מנהלת מחלקת תקשורת הסברה וקשרי קהילה, בנק ישראל

פברואר 2024
כפר קאסם

מאפיינים פיננסיים בחברה הערבית בישראל

01 43% מגדירים עצמם כאחראי היחיד במשק הבית על החלטות פיננסיות יומיומיות

02 לכ-90% יש חשבון עו"ש ולכ-69% יש כרטיס אשראי

03 כ-60% משתמשים בהוראות קבע להוצאות קבועות

04 כ-43% בלבד משתמשים באפליקציה כדי לעקוב אחר ההוצאות

נושא ראשון

נושא שני

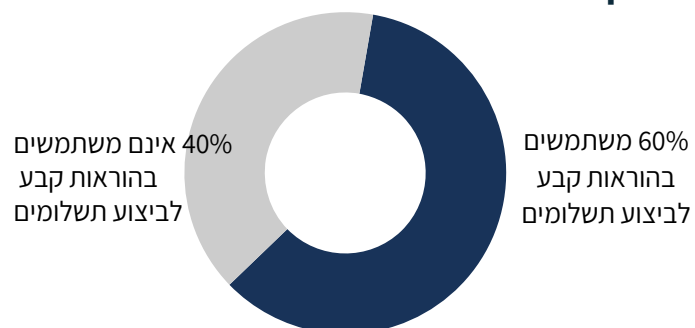

נושא שלישי

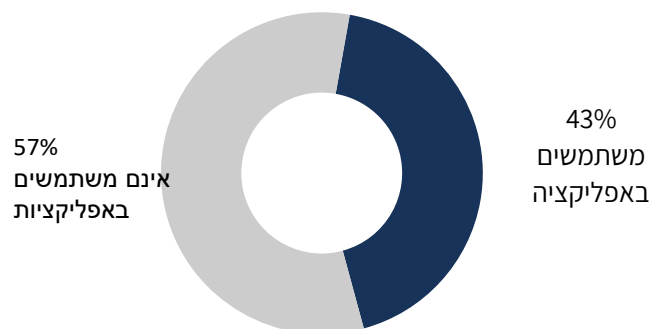
הסקר נערך טלפונית במהלך ספטמבר 2023 בקרב החברה הערבית. הסקר נערך בשפה הערבית בקרב 564 משיבים מקהל הערבי, בגילאי 18+ תוך הקפדה על ייצוגיות לפי מגדר, קבוצת גיל ואזור מגורים.

הוראות קבע

שימוש באפליקציות

שימוש נמוך באפליקציות ובהוראות קבע לביצוע תשלומים

אחוז הטמעה נמוך של טכנולוגיות מתקדמות בעלות מאפייני OPEN BANKING המתאימות לפינטקים.

על אף ש-80% מעידים שהם עוקבים אחר ההוצאות ומעוניינים בכלי מעקב.

התנהלות שוטפת מול הבנק

כשני שליש נוהגים להגיע פיזית לסניף הבנק

01

כ-23% מדווחים על נגישות נמוכה של סניפי בנקים באזור המגורים

02

כ-19% מדווחים על קושי בהשגת מידע דיגיטלי של הבנק

03

כ-18% מדווחים על קושי בהתנהלות הפיננסית עקב העברת המידע בעברית

04

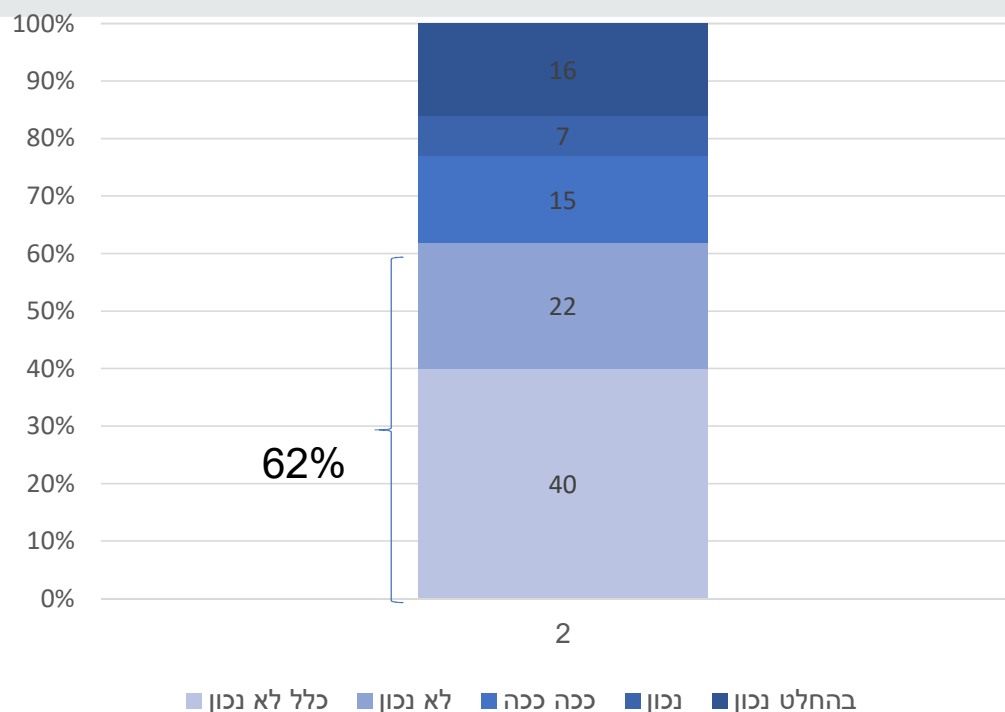

"הצורך הוא אבי ההמצאה"

אפלטון

עמדה לגבי המשפט: יש לי נגישות נמוכה לסניף בנק כ-23% מדווחים על נגישות נמוכה של סניפי בנקים באזור המגורים כ-62% לא מדווחים על נגישות נמוכה

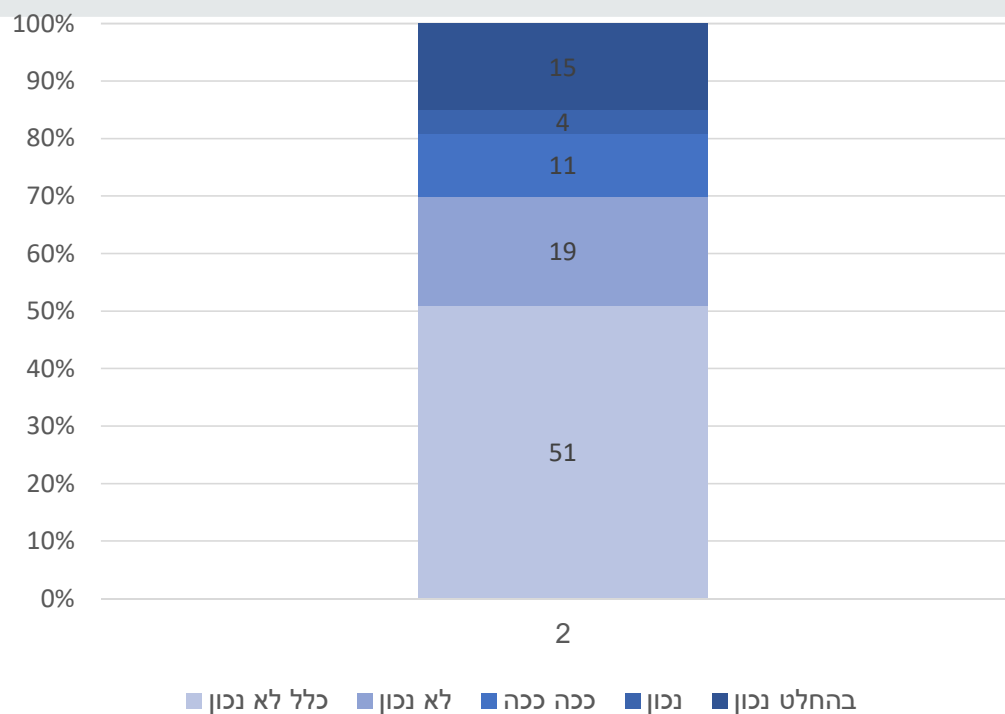
1

הזמנות ליצירת אלטרנטיבות דיגיטליות/מתקדמות חליפיות

עמדה לגבי המשפט: חווים קושי בהשגת מידע דיגיטלי כ-19% מדווחים על קושי בהשגת מידע דיגיטלי של הבנק כ-70% לא חווים קושי

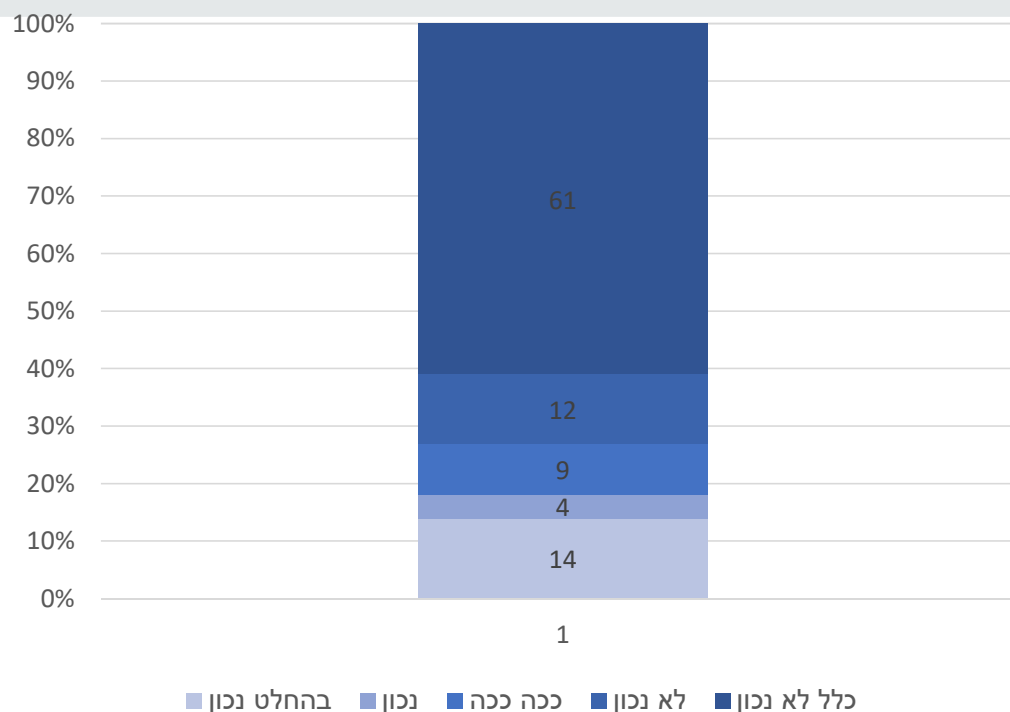
1

שיעורים גבוהים יחסית זהו בקרב הקהלים הבאים:
גילאי 65+, אינם רווקים, לא אקדמאים ובעלי הכנסה נמוכה

עמדה לגבי המשפט: חווים קושי עקב העברת מידע בעברית כ-18% מדווחים על קושי בהתנהלות הפיננסית עקב העברת המידע בעברית כ-73% לא חווים קושי

1

שיעורים גבוהים יחסית זהו בקרב הקהלים הבאים:
 נשים, גילאי 65+, אינם רווקים, לא אקדמאים
 ובעלי הכנסה נמוכה

שלושת הנושאים העיקריים בהם חסר ידע פיננסי הם: מוצרי ביטוח, דרכי חיסכון והתנהלות מול הבנק

48%

מוצרים ביטוחיים:
שיעורים גבוהים
יחסית
זוהו בקרב הקהלים
הבאים:
נשים, גילאי 18-24,
גילאי 65+,
לא אקדמאים ובעלי
הכנסה ממוצעת/
נמוכה

46%

דרכי חסכון:
שיעורים גבוהים
יחסית
זוהו בקרב
הקהלים הבאים:
נשים, גילאי 18-
24, רווקים,
לא אקדמאים
ובעלי הכנסה
נמוכה

43%

**התנהלות מול
הבנק: שיעורים**
גבוהים יחסית
זוהו בקרב הקהלים
הבאים:
נשים, גילאי 18-24,
גילאי 65+,
לא אקדמאים ובעלי
הכנסה ממוצעת/
נמוכה

שיעורים גבוהים יחסית של שימוש באפליקציה של הבנק, זוהו בקרב הקהלים הבאים: גילאי 18-24, רווקים, אקדמאים ובעלי הכנסה ממוצעת ומעלה

מבצעים פעולות במכונה של הסניף	מבצעים פעולות דרך המוקד הטלפוני	מבצעים פעולות בסניף	מבצעים פעולות דרך האתר	מבצעים פעולות באפליקציה	
71%	51%	64%	38%	72%	כלל המדגם
73%	52%	★ 69%	34%	74%	גברים
68%	50%	60%	40%	69%	נשים
66%	★ 54%	64%	36%	★ 87%	גילאי 18-24
71%	★ 55%	62%	★ 47%	78%	גילאי 25-44
75%	48%	66%	34%	63%	גילאי 45-64
70%	34%	72%	11%	32%	גילאי +65
69%	52%	68%	37%	★ 86%	רווקים
73%	51%	63%	38%	67%	אינם רווקים
★ 82%	50%	56%	★ 44%	★ 85%	אקדמאים
67%	52%	★ 68%	35%	67%	לא אקדמאים
71%	51%	66%	33%	65%	הכנסה מתחת לממוצע
65%	52%	64%	★ 43%	★ 86%	הכנסה ממוצעת
73%	51%	54%	★ 54%	★ 86%	הכנסה מעל הממוצע

שיעורים גבוהים יחסית של רצון לקבלת ידע פיננסי בנושאים שונים, זהו בקרב הקהלים הבאים: נשים, גילאי 18-24, רווקים, לא אקדמאים ובעלי הכנסה נמוכה

חסר להם מידע בנושא: ניהול תקציב	חסר להם מידע בנושא: התנהלות כלכלית	חסר להם מידע בנושא: התנהלות מול הבנק	חסר להם מידע בנושא: דרכי חיסכון	חסר להם מידע בנושא: מוצרים ביטוחים	
36%	37%	43%	46%	48%	כלל המדגם
★ 26%	★ 30%	★ 34%	★ 43%	★ 40%	גברים
★ 46%	★ 43%	★ 51%	★ 49%	★ 56%	נשים
45%	45%	48%	57%	54%	גילאי 18-24
36%	36%	38%	40%	43%	גילאי 25-44
29%	31%	★ 41%	49%	★ 49%	גילאי 45-64
★ 34%	★ 36%	51%	★ 42%	54%	גילאי 65+
42%	42%	43%	50%	44%	רווקים
33%	35%	42%	46%	49%	אינם רווקים
★ 30%	34%	★ 31%	★ 31%	★ 39%	אקדמאים
★ 38%	★ 38%	★ 45%	★ 50%	★ 50%	לא אקדמאים
★ 38%	40%	★ 45%	51%	★ 53%	הכנסה מתחת לממוצע
39%	34%	43%	42%	47%	הכנסה ממוצעת
22%	22%	26%	29%	29%	הכנסה מעל הממוצע

שיעורים גבוהים יחסית של קושי בהגעה למידע דיגיטלי, זהו בקרב הקהלים הבאים:
גילאי 65+, אינם רווקים, לא אקדמאים ובעלי הכנסה נמוכה

מדווחים על קושי בהגעה למידע דיגיטלי	
19%	כלל המדגם
17%	גברים
21%	נשים
12%	גילאי 18-24
20%	גילאי 25-44
19%	גילאי 45-64
★ 31%	גילאי 65+
12%	רווקים
★ 20%	אינם רווקים
9%	אקדמאים
★ 22%	לא אקדמאים
★ 21%	הכנסה מתחת לממוצע
14%	הכנסה ממוצעת
10%	הכנסה מעל הממוצע

שיעורים גבוהים יחסית של היעדר חיסכון, זוהו בקרב הקהלים הבאים:
גילאי 65+, רווקים, לא אקדמאים ובעלי הכנסה ממוצעת ומטה

לא חסכו באף דרך	
41%	כלל המדגם
40%	גברים
41%	נשים
47%	גילאי 18-24
31%	גילאי 25-44
43%	גילאי 45-64
★ 55%	גילאי 65+
★ 44%	רווקים
38%	אינם רווקים
33%	אקדמאים
★ 42%	לא אקדמאים
★ 43%	הכנסה מתחת לממוצע
★ 39%	הכנסה ממוצעת
26%	הכנסה מעל הממוצע

נתוני סקר נוסף בהשוואה ל-OECD שבוצע בינואר 2023:

איך ביצענו את הסקר?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

סקר מקדים – ינואר 2023

בחינה לפי הסטנדרטים הבינלאומיים לעניין אופן הדגימה

יכולת השוואה למדינות בעולם שביצעו את הסקר ולמדינות ה-OECD (בכפוף למגבלות)

מאפשר לתעדף יוזמות לאומיות

מציג נקודת התחלה שתאפשר מעקב וניטור שוטף בהמשך

מאז 2012 טרם בוצעה מדידה מוסדרת בישראל בסטנדרטים הבינלאומיים

על מה נדבר

איך ביצענו את הסקר?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

מדד אוריינות

מדד האוריינות הפיננסית – ממה הוא מורכב?

מדד האוריינות הפיננסית

גישה

עמדות המשפיעות על דרך
הפעולה של הפרט

נושאים:

- העדפת הזמן הארוך
- חשיבה ארוכת טווח

התנהגות

התנהגויות של הפרט
המאפשרות לחיות ברווחה
כלכלית

נושאים:

- ניהול תקציב
- הצבת מטרות
- שיקול דעת בקניות
- מעקב הוצאות
- חיסכון
- תשלום בזמן

ידע

ידע ומיומנויות בסיסיות
המסייעות לקבל החלטות
פיננסיות

נושאים:

- אינפלציה
- סיכון תשואה
- חישוב ריבית
- פיזור סיכונים

ידע

מדד הידע

ידע ומיומנויות בסיסיות שמסייעות לקבל החלטות פיננסיות

הבנה של פיזור סיכונים

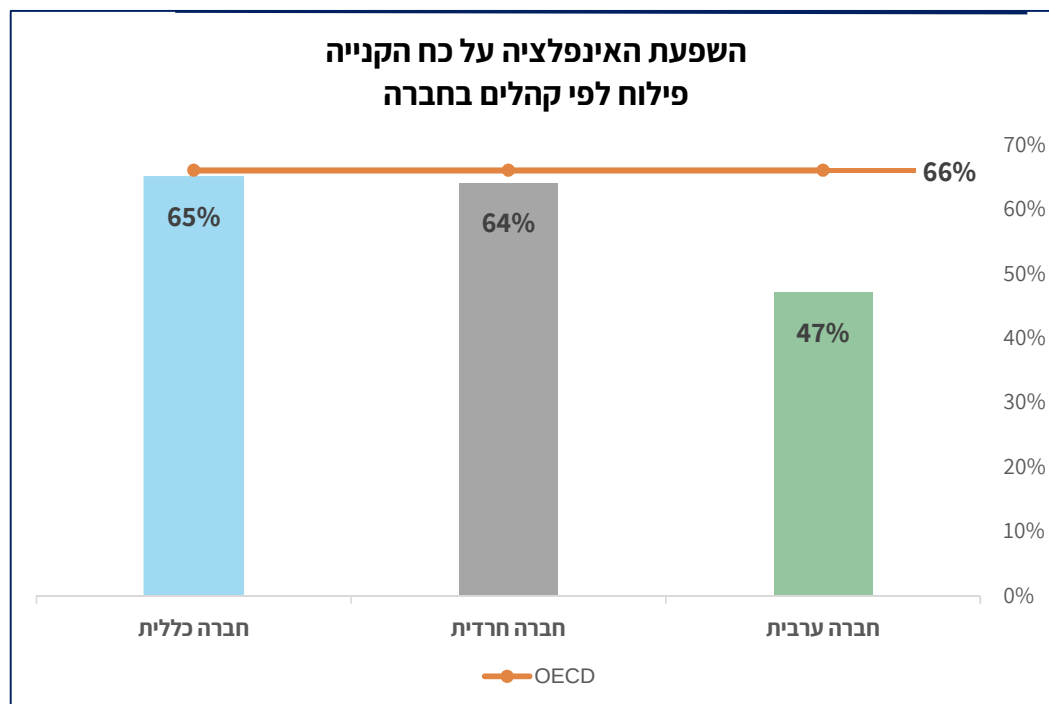
חישוב ריבית בחיסכון

הבנת השפעת
האינפלציה על כח הקניה

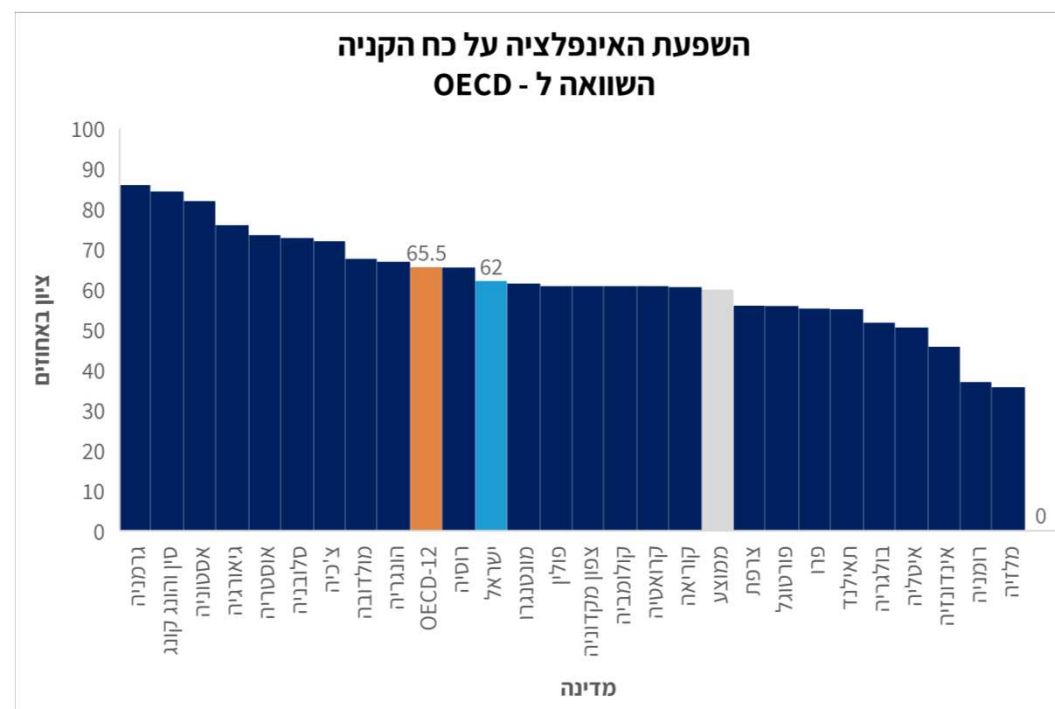
השפעת האינפלציה על כח הקניה

הבנה נמוכה של הציבור הישראלי את משמעות האינפלציה בדומה ל - OECD.
בציבור הערבי - למעלה מ- 50% אינם מבינים משמעות זו.

השפעת האינפלציה על כח הקנייה
פילוח לפי קהלים בחברה

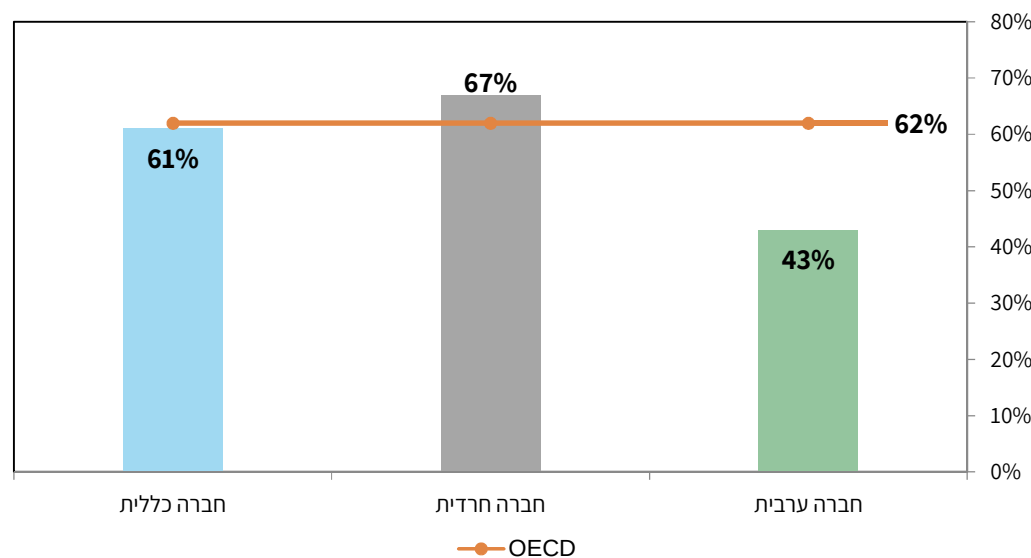
השפעת האינפלציה על כח הקניה
השוואה ל - OECD

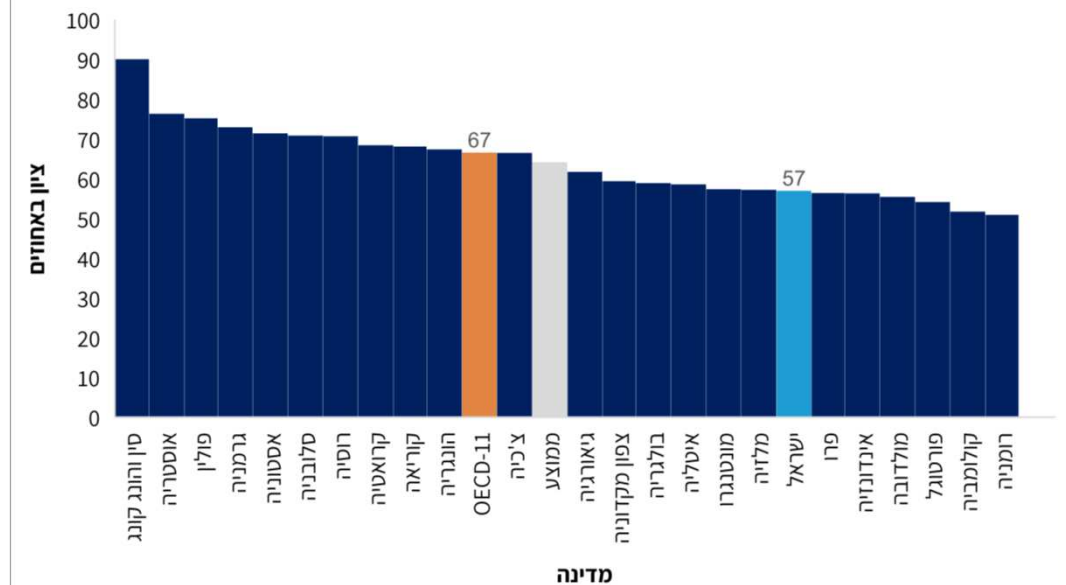
מדד ידע סיכום – BIG 3

על בסיס שלוש השאלות, מדד הידע של הציבור הישראלי נמוך ממדד היעד (70%)
ואף נמוך בממוצע מזה של ה-OECD. המדד נמוך במיוחד בחברה הערבית.

מדד ידע סיכום – BIG III
פילוח לפי קהלים בחברה

מדד ידע סיכום – BIG III
השוואה ל-OECD

התנהגות

מדד ההתנהגות

התנהגויות של הפרט שיאפשרו לו לחיות עם רווחה כלכלית

נמנע מהלוואות כאשר
נקלע לגירעון שוטף

חוסכים פעילים

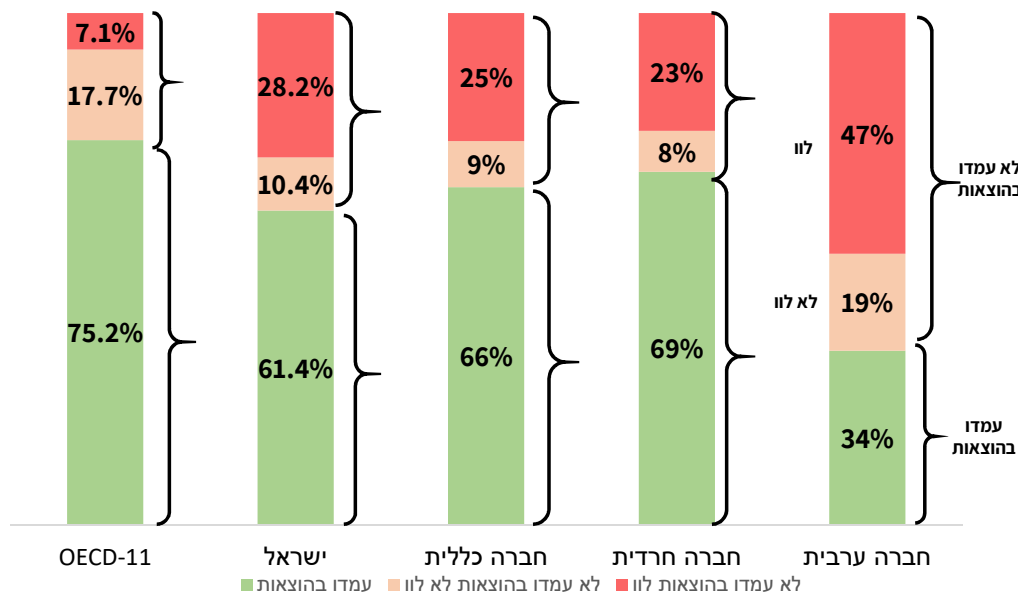
תשלום חשבונות בזמן

נושאים: ניהול תקציב, **חוסך פעיל, אינו לווה כאשר נמצא בגירעון**, בודק לפני בחירת מוצרים לרכישה (2X), עוקב אחר הוצאות, חותר להשיג מטרות, עורך קניות בשיקול דעת, **משלם חשבונות בזמן**.

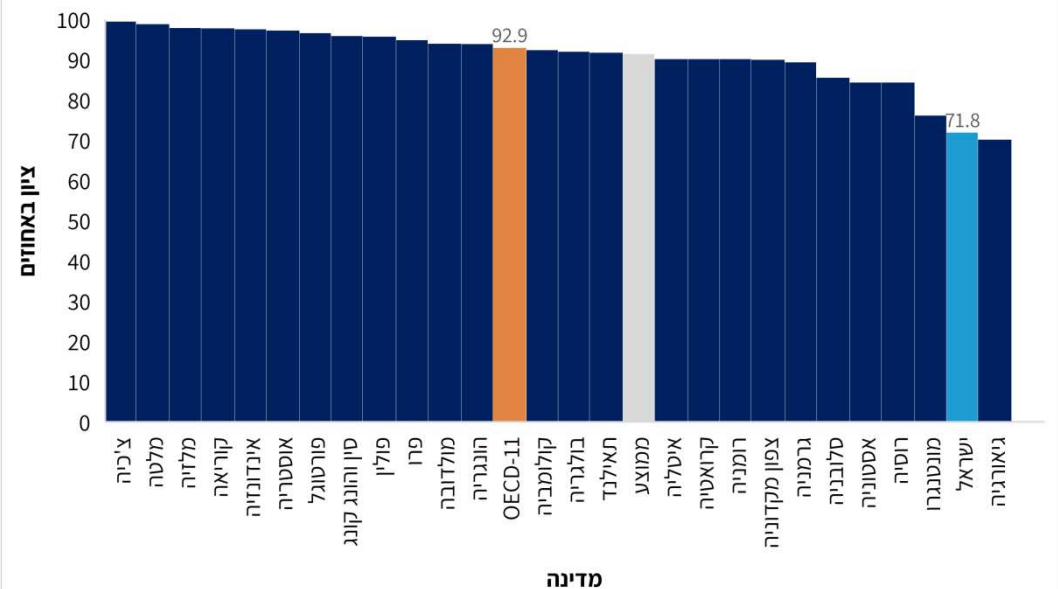
נמנעים מהלוואות לכיסוי גירעונות

הציבור הישראלי נוהג לכסות את גירעונותיו השוטפים באמצעות הלוואות בשיעורים גבוהים יותר מאלו של ה-OECD. כמעט מחצית מחברה הערבית לווה לכיסוי גירעונות.

לווים לכיסוי גירעונות
פילוח לפי קהלים באוכלוסייה והשוואה ל-OECD

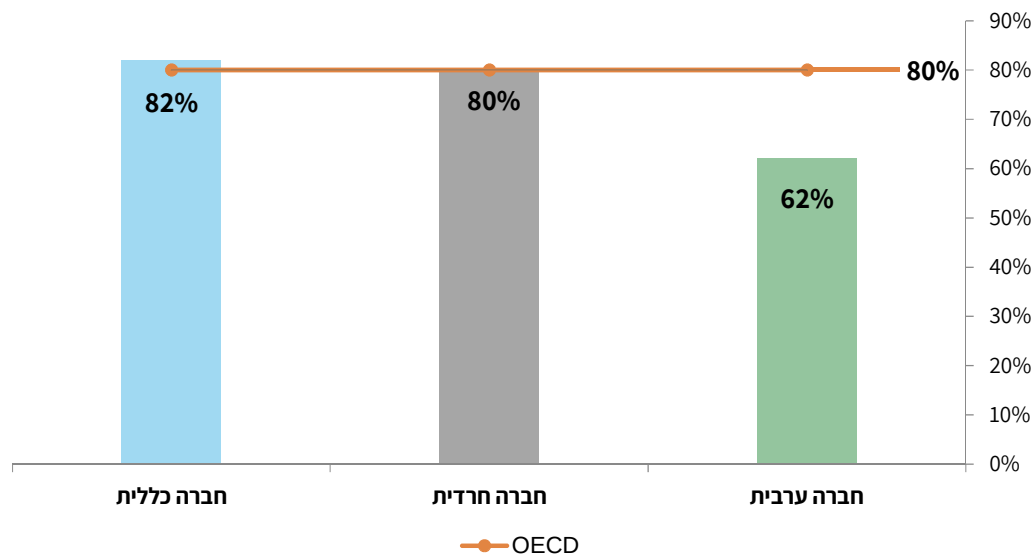
נמנע מהלוואות לכיסוי גירעונות
השוואה ל-OECD

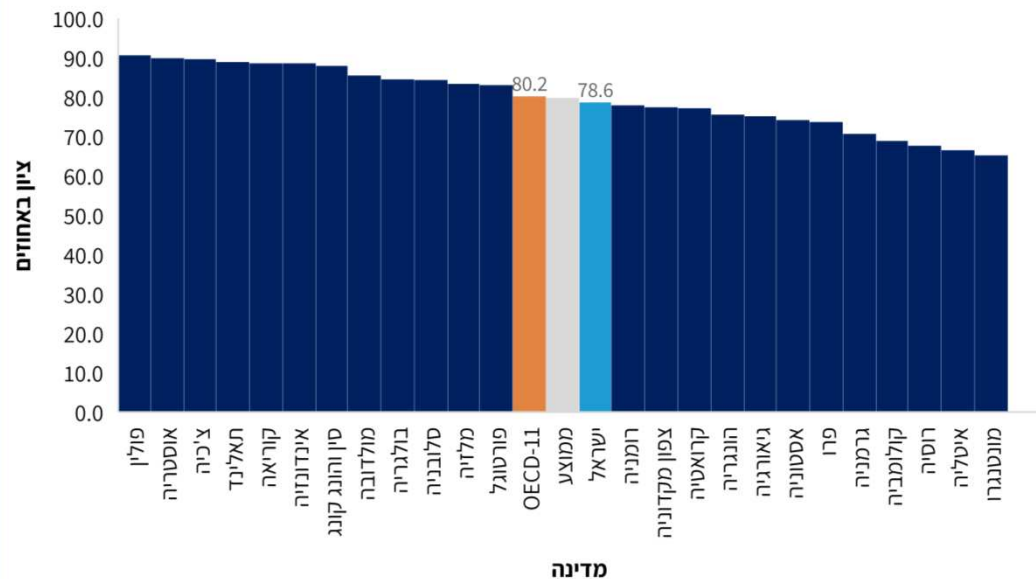
מדד התנהגות סיכום – (ע"פ ממוצע השאלות ברות ההשוואה)

מדד ההתנהגות של הציבור הישראלי דומה בממוצע ל- OECD. בולטת ההתנהגות שלילית בלקיחת הלוואות לכיסוי גירעונות שוטפים במיוחד בחברה הערבית.

מדד התנהגות – סיכום – ע"פ ממוצע השאלות ברות ההשוואה
פילוח לפי קהלים בחברה

מדד התנהגות – סיכום – ע"פ ממוצע השאלות ברות ההשוואה
השוואה ל- OECD

גישה

מדד הגישה

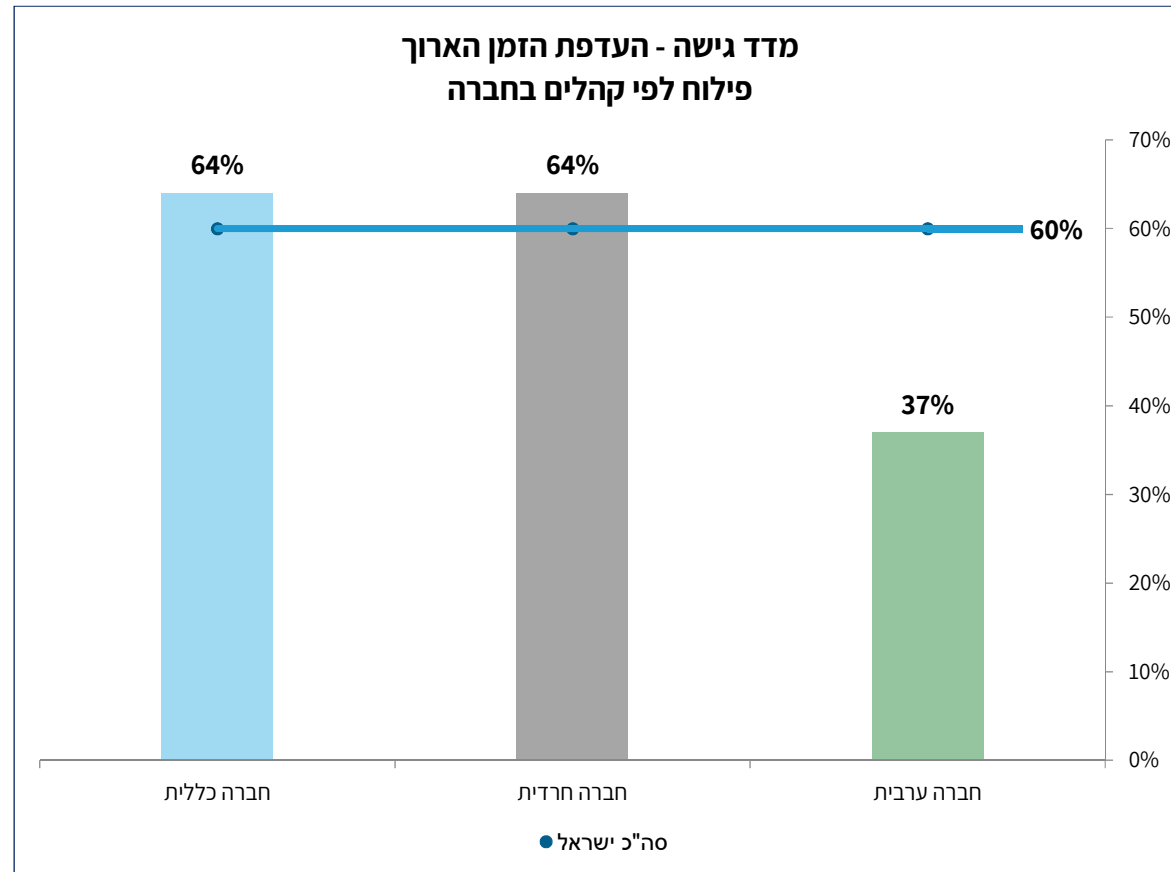
עמדות המשפיעות על דרך הפעולה של הפרט

מעדיף לבזבז כסף היום מאשר לחסוך
אותו לטווח הארוך

נושאים: גישה לתכנון פיננסי לטווח הארוך על בסיס 3 הצהרות:
"אני נוטה לחיות את הרגע ולתת למחר להתנהל מעצמו"
"אני מעדיף לבזבז כסף היום מאשר לחסוך אותו לטווח ארוך"
"הכסף כאן כדי שיבזבז אותו"

מדד הגישה – העדפה חזקה לצריכה בהווה בחברה הערבית

כ – 40% מהציבור הישראלי בממוצע וכשני שלישים מהחברה הערבית, מעדיפים את הטווח הקצר על פני הזמן הארוך.

סיכום מדד אוריינות

מדד אוריינות פיננסית – סיכום

החולשות של הציבור הישראלי בממוצע בולטות במדד הידע (בדגש על השפעת האינפלציה על כח הקניה והבנה בפיזור סיכונים) וכן באי הימנעות מלקיחת הלוואות כאשר נקלעים לגירעון שוטף. החברה הערבית בולטת לרעה בכל המדדים שנבדקו בסקר

חברה ערבית	חברה חרדית	חברה כללית	ישראל סה"כ	OECD	
43%	67%	61%	57%	67%	מדד ידע
47%	64%	65%	62%	66%	• השפעת האינפלציה על כח הקניה
41%	67%	61%	59%	57%	• חישוב ריבית בתכנית חיסכון לשנה
36%	58%	51%	50%	63%	• הבנת פיזור סיכונים
62%	80%	82%	79%	80%	מדד התנהגות
67%	87%	90%	86%	79%	• משלמים בזמן
66%	75%	81%	78%	69%	• חוסכים פעילים
53%	77%	75%	72%	93%	• לא לווים כדי לכסות גירעונות שוטפים
37%	64%	64%	60%	NA	מדד גישה
37%	64%	64%	60%	NA	• העדפת הזמן הארוך על פני הזמן הקצר
47%	70%	69%	65%	NA	סה"כ מדד אוריינות

על מה נדבר

איך ביצענו את הסקר ?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

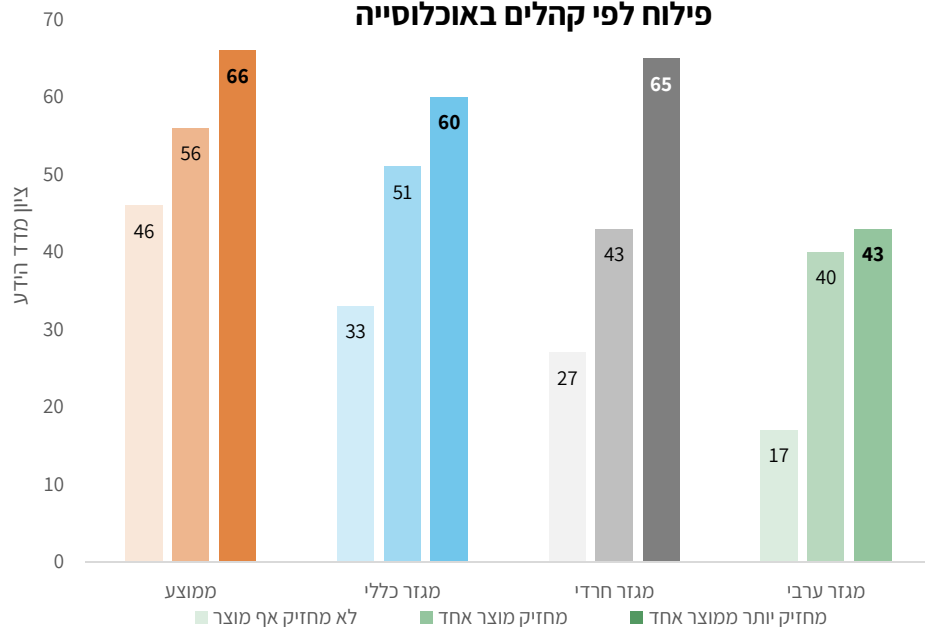
הקשר בין מדד הידע למגוון המוצרים הפיננסיים שבשימוש

ככל שרמת הידע עולה, כך צורכים מגוון רחב יותר של מוצרים.

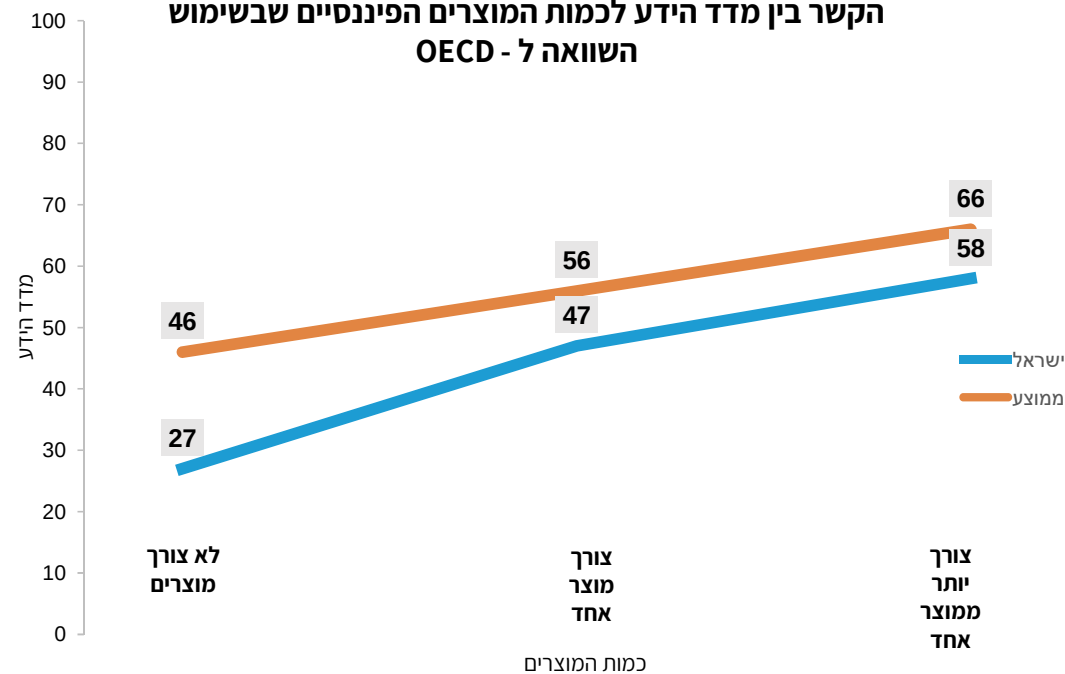
מכאן שתכניות חינוך פיננסי משפרות את ההכלה הפיננסית.

בחברה הערבית שיפור קטן ברמת הידע יגביר את ההכלה הפיננסית.

הקשר בין מדד הידע לכמות המוצרים הפיננסיים שבשימוש
פילוח לפי קהלים באוכלוסייה

הקשר בין מדד הידע לכמות המוצרים הפיננסיים שבשימוש
השוואה ל - OECD

על מה נדבר

איך ביצענו את הסקר ?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

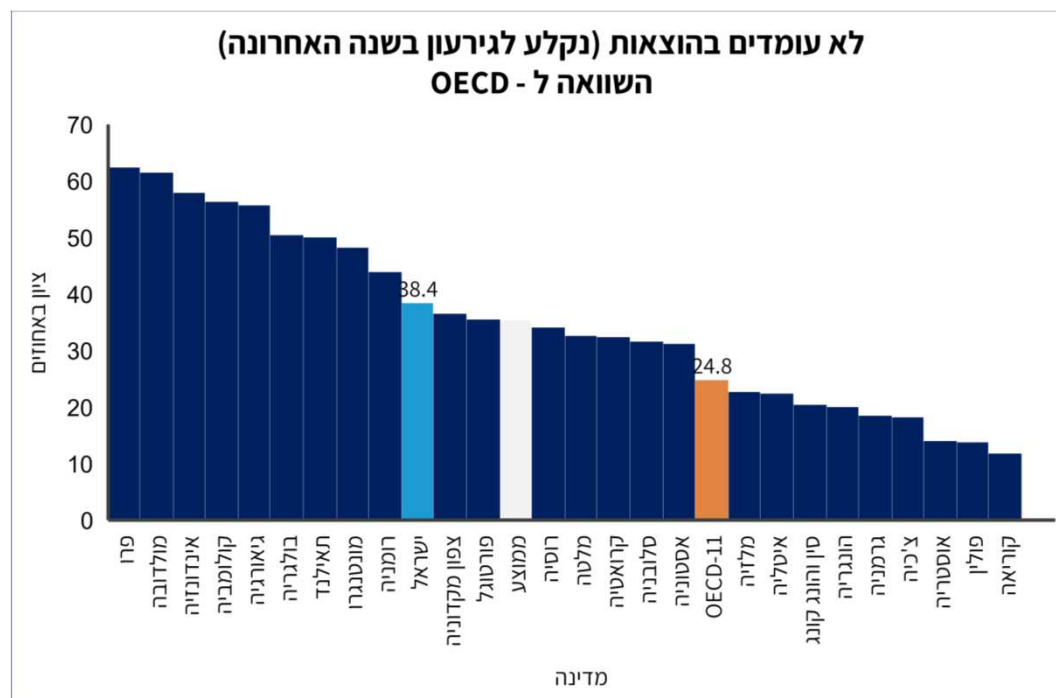
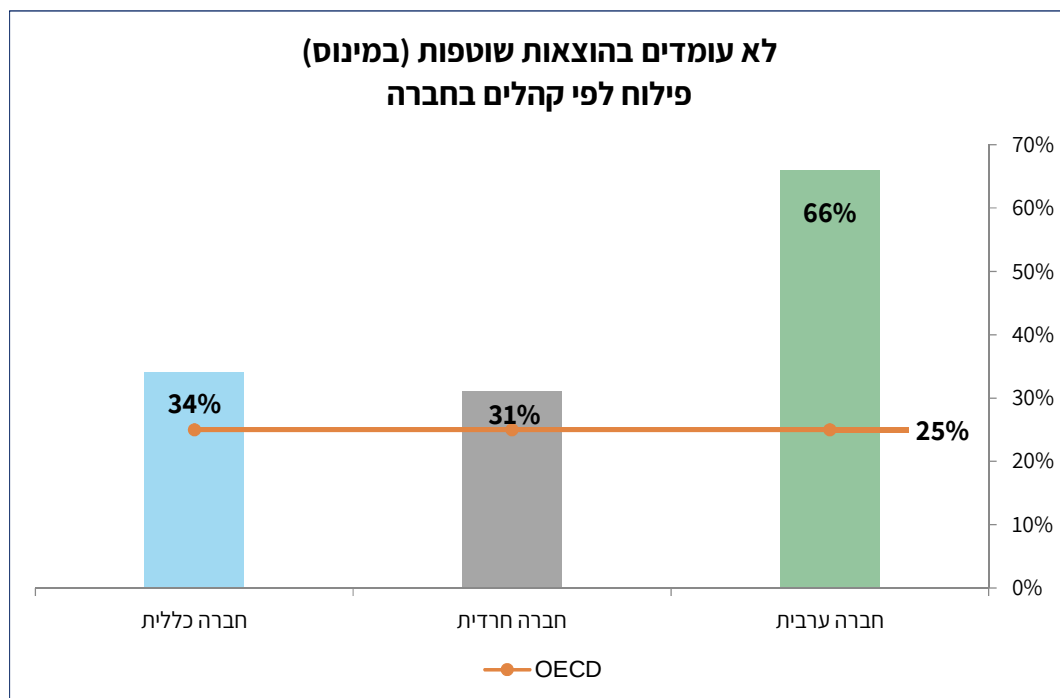

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

נקלעו לגירעון שוטף בשנה האחרונה (מינוס)

שיעור גבוה יותר מקרב הציבור הישראלי ביחס ל- OECD מתנהל בגירעון שוטף.
בחברה הערבית למעלה מ- 2/3 מתנהלים בגירעון (גבוה משמעותי מיתר הקהלים)

על מה נדבר

איך ביצענו את הסקר ?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

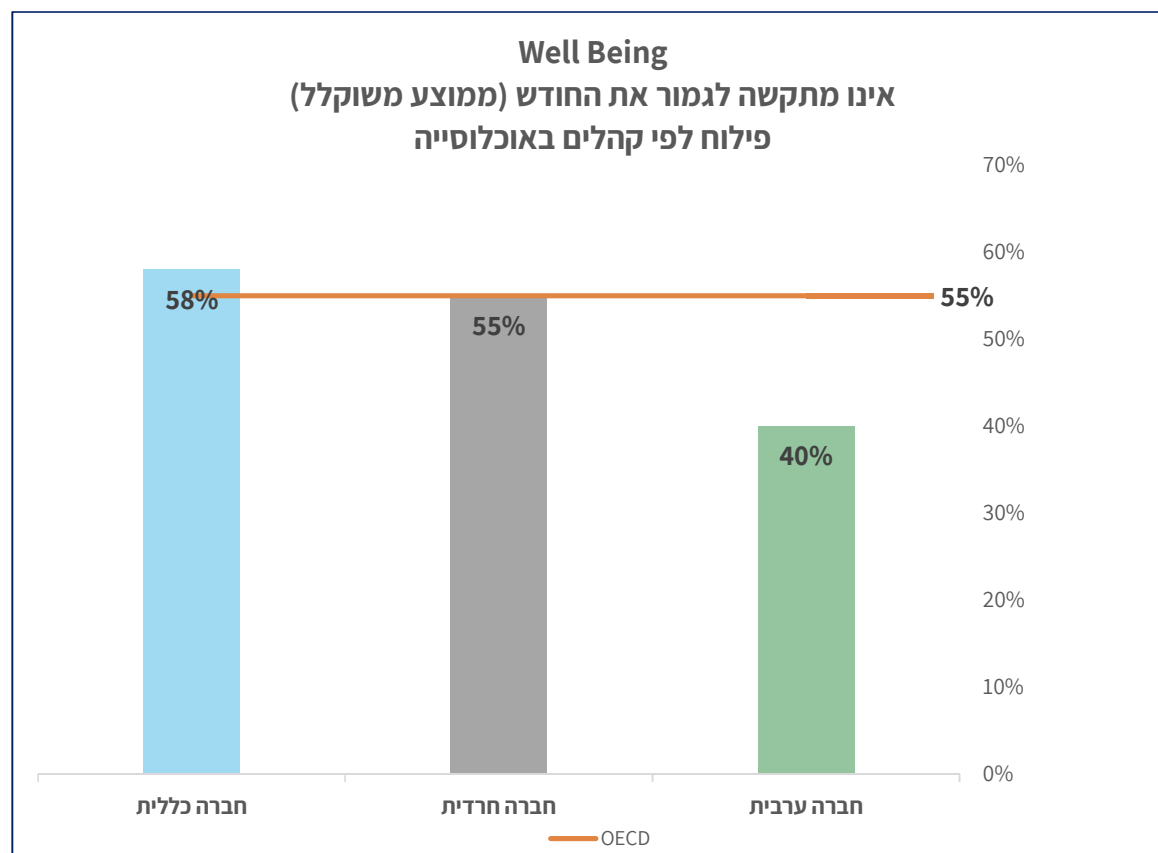

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

Well Being – אינו מתקשה לגמור את החודש

ה- Well Being של הציבור הישראלי דומה לזה של מדינות ה- OECD. למעט בחברה הערבית בה המדד נמוך יותר (שיעור גבוה יותר חשים שהם מתקשים לגמור את החודש)

על מה נדבר

איך ביצענו את הסקר ?

מדד האוריינות הפיננסית - ידע, התנהגות וגישה

הכלה פיננסית

חוסן פיננסי

בריאות פיננסית – Well Being

אוריינות דיגיטלית

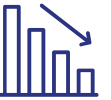

תובנות ממחקרים בעולם ותכניות לעתיד

מה בעתיד?

ביצוע מחקר עומק ייעודי לחברה הערבית – פילוח החברה

התמודדות עם סוגית האמון

אפיון פורטל שירכז את כל החומרים הקיימים בנושא במקום אחד + הנגשה שפתית

גיבוש תכניות התערבות פרטניות

מיסוד תהליך הערכה ומדידה שיאפשר לבחון אפקטיביות על פני זמן

ייצור ויישום תכניות בהתאם לצרכים שעולים בשטח עם כל השותפים הרלבנטיים

איגום משאבים ותקציבים – בנק ישראל, ממשלה ופילנתרופיה

תודה